

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
AGRONOMICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BRNO 2016

DANIELA PALOUŠOVÁ

Mendelova univerzita v Brně
Agronomická fakulta
Ústav aplikované a krajinné ekologie

Práva zvířat a jejich etické souvislosti

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

doc. Ing. Dr. Milada Šťastná

Vypracoval:

Daniela Paloušová

Brno 2016

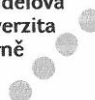

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Daniela Paloušová**
Studijní program: Zemědělská specializace
Obor: Agroekologie
Název tématu: **Práva zvířat a jejich etické souvislosti**
Rozsah práce: 30 stran + přílohy

Zásady pro vypracování:

1. Zpracování literární rešerše týkající se problematiky práv zvířat z pohledu environmentální etiky.
2. Cílem práce bude zdokumentovat aktuální situaci zvířat v environmentálně-etickém pojetí, včetně legislativního zajištění a jeho praktické aplikace v ČR i ve světě.
3. Identifikace výhod a nevýhod vybraných zařízení (zoo, farmy, útulky apod.) z etického pohledu ve snaze poukázat na jejich rizika a přednosti, včetně dostupných příkladů.
4. Vyhodnocení získaných informací, jejich analýza a formulace závěrů.

Seznam odborné literatury:

1. TIPLADY, C. Animal abuse : helping animals and people. Wallingford, Oxfordshire. 2013. ISBN 978-1-84593-983-0. URL: <http://dx.doi.org/10.1079/9781845939830.0000>.
2. MRÁZ, V. *Lexikon právní úpravy : zemědělství-potravinářství-lesnictví-vodní hospodářství-veterinární péče.. Téměř vše o týrání zvířat . Díl 23.* Brno: Institut výchovy bezpečnosti práce, 2009. 125 s.
3. VEČEREK, V. a kol. *Právní předpisy Evropské unie na ochranu zvířat.* 1. vyd. Brno: Veterinární a farmaceutická univerzita, 1997. 90 s. ISBN 80-85114-17-8.
4. JÍLEK, F. *Zákon o ochraně zvířat proti týrání a jeho uplatnění v zemědělské praxi.* 1. vyd. Praha: Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR, 1999. 32 s. Živočišná výroba. ISBN 80-7105-199-3.
5. KLIKA, I. – KLIMEŠ, R. *Lidé a zvířata : historie vzniku a významu zoologických zahrad = People and animals : history of the origin and importance of zoological gardens.* 1. vyd. Zlín: Foto art – Ateliér Regulus, 2005. 223 s. ISBN 80-239-5488-1.
6. POJMAN, L P. – POJMAN, P. *Environmental ethics : readings in theory and application.* 6. vyd. Boston, Mass.: Wadsworth, 2012. 769 s. ISBN 978-0-538-45284-7.
7. DOBRÝ, J. a kol. *Úloha botanických a zoologických zahrad při ochraně a reintrodukcí ohrožených druhů.* Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2006. 30 s. ISBN 80-7212-440-4.
8. KUHSE, H. – SINGER, P. *Bioethics : an anthology.* 2. vyd. Malden: Blackwell Publishing, 2006. 738 s. Blackwell Philosophy Anthologies. ISBN 1-4051-2948-4.
9. FOX, M W. *Concepts in Ethology : Animal Behaviour and Bioethics.* Malabar: Krieger Publish.Comp., 1998. 163 s. ISBN 1-57524-044-0.
10. VESELOVSKÝ, Z. *Etologie : biologie chování zvířat.* 1. vyd. Praha: Academia, 2005. 407 s. ISBN 978-80-200-1621-8.

Datum zadání bakalářské práce: říjen 2014

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2016

Daniela Paloušová
Autorka práce

doc. Ing. Dr. Milada Štátná
Vedoucí práce

doc. Ing. Dr. Milada Štátná
Vedoucí ústavu

doc. Ing. Pavel Ryant, Ph.D.
Děkan AF MENDELU

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci na téma „**Práva zvířat a jejich etické souvislosti**“ vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou *Směrnici o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:.....

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce, doc. Ing. Dr. Miladě Šťastné, za vstřícný přístup a cenné rady, jež mi pomohly při psaní této práce. Dále chci poděkovat paní Bartozelové, panu Blažkovi a paní Vařkové za poskytnutí informací k této práci. V neposlední řadě bych ráda poděkovala celé své rodině za podporu během mého studia.

NÁZEV PRÁCE

Práva zvířat a jejich etické souvislosti

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou práv zvířat a jejich týráním. Cílem práce bylo zdokumentovat aktuální situaci v environmentálně-etickém pojetí, včetně legislativního zajištění v České republice i ve světě. Metodou srovnávací byly v práci hodnoceny výhody a nevýhody vybraných zařízení pečujících o psy, kterými byly útulek pro psy a psí hospic. Z výsledků vyplývá, že z etického hlediska je ke zvířatům mnohem přívětivější psí hospic, jenž poskytuje lepší péči o psy a osobitější přístup. Z výsledků také vyplývá, že je situace zvířat v České republice vzhledem k legislativnímu zajištění odpovídající.

Klíčová slova: ochrana zvířat, týrání, etika, legislativa, welfare, útulek, psí hospic

NAME OF THESIS

Animal rights and their ethical context

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on animal rights and animal cruelty. The main goal was to document a current situation in environmental-ethical context, including the legislation in the Czech Republic and in the World. The comparative method was used to evaluate the advantages and disadvantages of specific facilities which cares of dogs (a dog shelter and a hospice for dogs). The results showed that the hospice for dogs takes better care of dogs and there is more personal attitude toward them from the ethical point of view. The results also proved that the legislation related to animals in the Czech Republic is appropriate.

Keywords: animal protection, cruelty, ethic, legislation, welfare, dog shelter, dog hospice

OBSAH

1	ÚVOD.....	7
2	CÍLE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	9
3	LITERÁRNÍ PŘEHLED	10
3.1	Vymezení základních pojmů.....	10
3.2	Zvířata a jejich právní ukotvení	10
3.2.1	Rozdělení zvířat dle zákona.....	12
3.3	Ochrana zvířat	15
3.3.1	Právní ochrana zvířat v ČR.....	16
3.3.2	Legislativa EU	17
3.4	Týrání zvířat	18
3.4.1	Zákon na ochranu zvířat proti týrání.....	18
3.4.2	Zákon na ochranu volně žijících zvířat.....	20
3.4.3	Vztah mezi ochranou zvířat proti týrání a ochranou přírody.....	20
3.4.4	Welfare.....	21
3.4.5	Případ týraného psa.....	23
3.5	Orgány ochrany zvířat.....	23
3.5.1	Organizace na ochranu zvířat	24
3.6	Etika	26
3.6.1	Environmentální etika.....	26
3.6.2	Práva zvířat z pohledu etiky.....	28
4	METODIKA	29
5	VÝSLEDKY	30
5.1	Útulek pro psy Valašské Meziříčí.....	30
5.2	Psí hospic Dejte nám šanci o. s.	33
5.3	Srovnání	34

6	ZÁVĚR	37
7	PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY.....	38
8	PŘÍLOHY	42

1 ÚVOD

„Velikost národa a jeho morální úroveň se dá měřit tím, jak se zachází se zvířaty.“

Mahátmá Gándhí

Zvířecí práva jsou myšlenkou, která si mezi zastánci úcty ke zvířatům získává čím dál větší přízeň a ohlas. Úcta ke zvířatům, která se v ní skrývá, se dá považovat za tak starou, jako je lidstvo samo. Lidská civilizace je již odpradáвна spjata se zvířaty. Zvíře se nejprve stalo pro člověka (lovce) kořistí, postupně se z některých divoce žijících zvířat stala zvířata domestikovaná, žijící společně s člověkem, využívaná pro zemědělství, ochranu majetku nebo jako ochrana před jinými zvířaty, pro dopravu a jiné. Postupně byla zvířata využívána jak k vojenským účelům, tak k lovu a dnes jsou nedílnou součástí života lidí jako domácí mazlíčci nebo sloužící pro rekreaci (VEČEREK a kol., 2001). Odpověďmi na potenciální otázky týkající se domácích zvířat, masité stravy, lovu, zvířecích zápasů, pokusů na zvířatech ale třeba i postavení člověka na Zemi jistě nebude jen problematika zvířecích práv, ale bude se jich přímo či nepřímo dotýkat (CHAPOUTHIER, 2013).

S problematikou ochrany zvířat se v dějinách lidstva setkáváme až od konce 18. století. Do té doby se lidé ke zvířatům chovali jako nižším tvorům, kteří nemají žádná práva a kteří byli stvořeni pro člověka a mají mu sloužit. V 17. století filosof a matematik René Descartes prosazoval názor, že zvíře na rozdíl od člověka nemá vědomí ani duši a je jen pouhý stroj. Někteří filosofové a myslitelé později začali zahrnovat otázku zvířat také do oblasti etiky. Byl jím například francouzský filosof Jean-Jacques Rousseau, který chápal zvířata jako cítící tvory, ke kterým má člověk povinnosti. Dále John Osvald, Jeremy Bentham, Henry Salt nebo Gándhí. Mezi další významné vědce a osobnosti, kteří hájili práva zvířat, lze jmenovat například L. N. Tolstého, Alberta Schweitzera, Arthura Schopenhauera, Petera Robertse nebo etologa Johna Webstera. V devatenáctém století se začaly objevovat i první organizace na ochranu zvířat vycházející z poznání skutečnosti, že zvířata jsou bytosti pociťující bolest a jsou schopna trpět. Ti, kteří ve 20. století prosazovali welfare zvířat, byli zejména etolog Konrad Lorenz, český vědec Zdeněk Veselovský nebo Ruth Harrisonová, která ve své knize Ani-

mal machines (1964) vůbec poprvé popsala, v jakých podmínkách žijí hospodářská zvířata v intenzivních chovech (PRCHALOVÁ, 2009).

Lidské myšlení procházelo vývojem a postupně, ačkoliv velmi pomalu a obtížně, se postoj podřazenosti zvířat a neohleduplnosti k nim stal ohleduplnějším.

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala především kvůli svému zájmu o životní prostředí, o přírodu a zejména o živé tvory. V mé práci se proto chci blíže věnovat jejich ochraně v současné právní úpravě českého právního řádu a v platných předpisech Evropské unie (dříve Evropské společenství „ES“). Nejprve bych se věnovala obecnému pojetí zvířete dle zákona, jeho ochraně v právních předpisech a poukázala na problematiku týrání a welfare. Na konci své práce se budu věnovat srovnání dvou zařízení pečujících o psy.

2 CÍLE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

- Zpracování literární rešerše týkající se problematiky práv zvířat z pohledu environmentální etiky.
- Zdokumentování aktuální situaci zvířat v environmentálně-etickém pojetí, včetně legislativního zajištění a jeho praktické aplikace v ČR i ve světě.
- Identifikace výhod a nevýhod vybraných zařízení (zoo, farmy, útulky apod.) z etického pohledu ve snaze poukázat na jejich rizika a přednosti, včetně dostupných příkladů.

3 LITERÁRNÍ PŘEHLED

3.1 Vymezení základních pojmů

Nejprve bych zde chtěla uvést pár základních pojmů, které se v české právní úpravě vyskytují, a dále se zde s nimi budeme setkávat. Mezi hlavní pojmy, které budu v této práci používat, patří pojem zvíře, týrání (vexace), ochrana zvířat a etika [7]:

- Zvíře – lze definovat jako větší živočich, zvl. savec: dravé, divoké z.; lesní z.; chov domácích zvířat; jatečné z.; pokusné z.; ušlechtilé z., hospodářské, plemenné z.; tažné z.; vymřelé druhy zvířat; nebo jako tvor vůbec
- Týrání (vexace) – úmyslně působit někomu, něčemu bolest, trýzeň; trápit někoho, něco
- Ochrana – činnost, péče, směřující k zabránění, odvrácení škod, nebezpečí, nehod; chránění, hájení
- Etika – jedna z filosofických disciplín, nauka o mravnosti, o mravních zásadách, o pravidlech mravního jednání

3.2 Zvířata a jejich právní ukotvení

„Zvířata jsou stejně jako člověk živými tvory, schopnými na různém stupni pociťovat bolest a utrpení, a zaslouhují si proto pozornost, péči a ochranu ze strany člověka.“ Takto zní preambule zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZnOZPT“).

Ve starém občanském zákoníku, bylo živé zvíře bráno většinou jako movitá věc a s ohledem na jejich povahu jako zcela zvláštní druh. Zvířata tak nebyla rozdělena do zvláštních kategorií a obecně mohla být předmětem prodeje i vlastnictví [1].

Dle nového občanského zákoníku, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, který vyšel v platnost dne 1. 1. 2014, se výrazně mění pojetí zvířete. Dle ustanovení § 494 tohoto zákoníku je definováno, že: *„Zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o*

věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.... “

I nadále je ovšem důležité si pamatovat, že i na zvíře se mohou použít ustanovení nového občanského zákoníku o věcech. V zákoníku se totiž hovoří pouze o živém zvířeti. Naopak mrtvé zvíře nebo jeho části se z právního hlediska považují za věci, a tím se stávají samostatným předmětem právních vztahů, pokud zákon nestanoví jinak (to může být v případě, kdy se jedná zejména o ptáky a zvláště chráněné živočichy).

Na zvíře se mohou použít také ustanovení speciálních zákonů, které pokud stanoví něco jiného, musí jim obecná ustanovení v právním smyslu ustoupit. Také se vylučuje aplikovatelnost takových ustanovení o věcech, jejichž použití by odporovalo povaze živého tvora (PRCHALOVÁ, 2009).

Podle § 3 písm. a) „ZnOZPT“ je zvíře definováno takto: *„Každý živý obratlovec, s výjimkou člověka, nikoliv však plod nebo embryo.“* Pro srovnání můžeme najít pojem „živočich“, definovaný v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně v § 3 odst. 1 písm. d) takto: *„Volně žijící živočich (dále jen „živočich“) je jedinec živočišného druhu, jehož populace se udržují v přírodě samovolně, a to včetně jedince odchovaného v lidské péči vypuštěného v souladu s právními předpisy do přírody. Živočichem se rozumí všechna vývojová stádia daného jedince. Jedinec zdivočelé populace domestikovaného druhu se za volně žijícího živočicha nepovažuje.“* Dá se tedy říct, že pojem živočich je dle definice širší než pojem zvíře, protože do něj patří vedle obratlovců i bezobratlí.

Jako další můžeme uvést definici ze zákona č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), ve znění pozdějších předpisů, kde nacházíme jak definici pojmu „zvíře“: *„Zvířetem domácím je živočich, který patří k biologickému druhu, jenž vznikl činností člověka domestikací a žije převážně v přímé závislosti na péči člověka, případně druhotně zdivočelý živočich původně domestikovaného druhu nebo poddruhu“* (§ 2 odst. 1 písm. c)), tak definici pojmu „živočicha“: *„Volně žijícím živočichem je jedinec takového živočišného druhu, jehož populace se udržuje anebo udržovala, v případě druhů v přírodě nezvěstných nebo vyhynulých, v přírodě samovolně; může jít i o jedince chovaného v lidské péči anebo závislého na péči člověka“* (§ 2 odst. 1 písm. d)).

Co se týče použití pojmů „živočich“ a „zvíře“ v právních předpisech Evropské unie (dříve Evropské společenství) a mezinárodních úmluvách, v anglickém překladu dostaneme termín „animal“. Animal je využíván v širším slova smyslu, pro obratlovce i bezobratlé, hodící se spíše k českému výrazu „živočich“, podle zákona na ochranu přírody a krajiny. Pokud bychom však hledali nejbližší anglický pojem k našemu „zvířeti“ dle „ZnOZPT“, budeme hovořit o „vertebrates“ neboli „obratlovcích“ (PRCHALOVÁ, 2009).

3.2.1 Rozdělení zvířat dle zákona

Jako první zde uvedu definici hospodářského zvířete (§ 3 písm. d)): „*Hospodářským zvířetem je zvíře chované pro produkci živočišných produktů, vlny, kůže nebo kožešin, popřípadě pro další hospodářské nebo podnikatelské účely, zejména skot, prasata, ovce, kozy, koně, osli a jejich kříženci, drůbež, králíci, kožešinová zvířata, zvěř a jiná zvířata ve farmovém chovu a ryby, včetně zvířat produkovaných jako výsledek genetických modifikací nebo nových genetických kombinací*“. Z toho předpisu je tedy jasné, že jde o zvířata chovaná zejména k určitému užitku, ať je to produkt z nich nebo pomoc při práci. Mezi hospodářská zvířata patří také ta pod pojmem „zvěř“. Tuto definici nacházíme v zákoně č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, jako: „*Obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů uvedených v písmenech c) a d)*“. Pod písmeny c) a d) jsou vypsány druhy živočichů spadající pod tento pojem a jsou zde stanoveny podmínky jejich lovu. Zvěř je tedy charakterizována jako přírodní bohatství a tato ochrana je obsažena již v článku 7 Ústavy ČR, kde si stát ukládá za povinnost dbát o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochraňovat přírodní bohatství.

V souvislosti s hospodářským zvířetem v zákoně nacházíme také definici intenzivního chovu (pod písm. aa)) jako: „*Chov, při kterém jsou využívány chovatelské metody, při nichž jsou hospodářská zvířata chována v takových počtech nebo hustotě, nebo za takových podmínkách, nebo na takové úrovni produkce, že jejich zdraví a životní pohoda závisí na častém dohledu člověka*“.

Jako další lze definovat zvíře v zájmovém chovu (§ 3 písm. e)): „*Zvíře, u kterého hospodářský efekt není hlavním účelem chovu, a to buď chované v prostorách k tomu určených nebo v domácnosti, jehož chov slouží především zájmové činnosti člověka,*

nebo zvíře sloužící člověku jako jeho společník“. Nyní se tedy nejedná o zvířata chovaná kvůli jejich produktům, jako to bylo u zvířat hospodářských. O tyto zvířata se staráme v našem zájmu, aby pro nás byly společníky. Pod tuto kategorii řadíme také tzv. zvířata vyžadující zvláštní pozornost, které je charakterizováno pod písm. g): „*Druh zvířete v zájmovém chovu, který vzhledem ke svým biologickým vlastnostem má zvláštní nároky na zacházení, umístění, krmení, napájení, případně ošetřování*“. Původní výklad tohoto ustanovení byl takový, že zvíře může ohrozit zdraví nebo život člověka a tudíž nedocházelo k respektování podmínek jejich ochrany. Pravdou ale je, že kritériem pro toto zařazení není nebezpečnost zvířete pro člověka, ale náročnost jeho chovu. Cílem úpravy je teda chránit zvířata před neodborným zacházením a nikoliv člověka před zvířaty (PRCHALOVÁ, 2009). Seznam těchto zvířat se nachází ve vyhlášce č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči, kde také najdeme vzor žádosti o povolení k chovu těchto zvířat.

Dalším příkladem může být úprava v novém občanském zákoníku, týkající se zvířat z hlediska vlastnictví, a to konkrétně zvířata divoká. Podle § 1046 odst. 1, občanského zákoníku, „*Divoké zvíře je bez pána, dokud žije na svobodě.*“ Zvířata tedy nejsou ve vlastnictví, ale mohou být přivlastněny, pokud tomu nebrání jiné právní předpisy (např. „ZnOZPT“, zákon o myslivosti, zákon o rybářství, atd.), kde přisvojení zvířete vzniká až okamžikem jeho ulovení, které musí být v souladu s právními předpisy. Divoké zvíře se může stát přivlastněným dvěma způsoby. První je tzv. zajaté zvíře, které je původně divoké zvíře, zajaté konkrétním člověkem, a kterému je bráněno v útěku. Když se však podle § 1046 odst. 2, občanského zákoníku, zvířeti podaří uniknout, stane se opět zvířetem bez pána. Tedy pokud jej vlastník soustavně nestíhá nebo nehledá a pokud není zvíře označeno tak, že lze jeho vlastníka prokázat. Druhým případem je zvíře zkrocené. Tím se rozumí „*Taková, kterým se zpravidla trvale nebrání ve volném pohybu, ale která si na svého pána natolik zvykla, že se u něho samovolně zdržují, anebo se k němu pravidelně vrací, zachovávajíce si návyk vracet se*“. Podle § 1047 občanského zákoníku, se zkrocené zvíře stává zvířetem bez pána ve chvíli, kdy vlastník zvíře nestíhá, a které se po útěku k vlastníkovi v přiměřené době nevrátí, i když mu v tom nikdo nebrání. Toto tvrzení neplatí v případech, kdy je zvíře označeno tak, že lze jeho vlastníka prokázat.

Dále je v „ZnOZPT“ definováno volně žijící zvíře pod písm. b): „*Volně žijícím zvířetem je zvíře, patřící k druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i v případě jeho chovu v zajetí*“. Dle tohoto ustanovení je tedy volně žijícím zvířetem i takové, které je momentálně chováno v zajetí, a které mohlo být odchyceno ve volné přírodě. Odchyceno ovšem mohlo být pouze za podmínek stanovených zvláštními právními předpisy, v tomto případě dle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 99/2004 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů. K definici volně žijícího zvířete patří také tzv. handicapované zvíře, charakterizované pod písm. f): „*Handicapovaným zvířetem je volně žijící zvíře, které je v důsledku zranění, nemoci nebo jiných okolností dočasně či trvale neschopno přežít ve volné přírodě*“.

Posledním rozdělením zvířat dle zákona jsou zvířata pokusná. Pokusné zvíře je definováno pod písmenem j) jako: „*Živý obratlovec, s výjimkou člověka, včetně samostatně se živících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, který je nebo má být použit k pokusům; za pokusné zvíře se považuje také zvíře, které je v ranějším stadiu vývoje, než je stadium samostatně se živících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, pokud má být zvířeti umožněno žít nad rámec tohoto stadia vývoje a v důsledku prováděných pokusů je pravděpodobné, že po dosažení tohoto stadia vývoje je postihne bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození. Za pokusné zvíře se považují také živí hlavonožci*“. Přičemž pokusem se rozumí (pod písm. t): „*Jakékoli invazivní či neinvazivní použití zvířete pro pokusné nebo jiné vědecké účely se známým nebo neznámým výsledkem nebo pro vzdělávací účely, které může zvířeti způsobit bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození nejméně o intenzitě odpovídající vpichu jehly podle běžné veterinární praxe. Pokusem se rozumí rovněž jakýkoli způsob jednání, který má nebo může vést k tomu, že se zvíře narodí nebo vylíhne nebo že vznikne a je zachována geneticky modifikovaná linie zvířete v takovém stavu; usmrčení zvířete pouze pro využití jeho orgánů nebo tkání se za pokus nepovažuje*“. V zákoně dále najdeme také definici kdo je chovatelem, dodavatelem a uživatelem pokusných zvířat a dále v §17f, která zvířata jsou k těmto pokusům chována.

Nyní se dostávám k definici, související s výše uvedenými, ale která již nepatří k základnímu rozdělení zvířat dle „ZnOZPT“. V § 3 písm. c), je řečeno, že: „*Zvíře v lidské péči je zvíře, které je přímo závislé na bezprostřední péči člověka*“. Je to tedy

takové zvíře, které by bez péče a pomoci člověka samo nepřežilo a uhynulo by. V souvislosti s tím je v tomto zákoně pod písmenem h) také definováno zvíře toulavé jako: „Zvíře v lidské péči, které není pod trvalou kontrolou nebo dohledem fyzické osoby nebo chovatele a které se pohybuje volně mimo své ustájení, výběhové prostory nebo mimo domácnost svého chovatele“ a pod písmenem i) zvíře opuštěné: „Opuštěným zvířetem zvíře původně v lidské péči, které není pod přímou kontrolou nebo dohledem fyzické osoby nebo chovatele a ze zjištěných skutečností vyplývá, že ho jeho chovatel opustil s úmyslem se jej zbavit nebo ho vyhnal“.

Z celkového výčtu a charakteristik se tedy dá říct, že ať už se jedná o zvíře hospodářské, v zájmovém chovu nebo zvíře pokusné, jedná se o zvíře v lidské péči. Výjimkou v úpravě zákona je v tomto případě jen § 14 týkající se volně žijících zvířat, jejichž populace se v přírodě udržuje samovolně. Ovšem podle ustanovení volně žijícího zvířete se jedná i o zvíře držené v zajetí. Napadá mne zde otázka, kdy je tedy toto zvíře ještě volně žijícím, a kdy je už považováno za zvíře v zájmovém chovu. Důležité je také to, že pokud se jedná o volně žijící zvířata, musí se brát ohled i na zvláštní právní předpisy na úseku ochrany přírody, konkrétně na zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

V „ZnOZPT“ § 3 písm. k) je také stanoveno, kdo je chovatelem: „Každá právnická nebo fyzická osoba, která drží nebo chová (dále jen "chová") zvíře nebo zvířata, trvale nebo dočasně, přemísťuje zvíře, nebo obchoduje se zvířaty, provozuje jatky, útulky, záchranné stanice, hotely a penziony pro zvířata nebo zoologické zahrady, provádí pokusy na zvířeti nebo zvířatech anebo pořádá jejich veřejná vystoupení“. Chovatel je zde charakterizován celkem široce, což je zejména z důvodu, aby k ochraně zvířete docházelo v každém případě, kdy je zvíře drženo v lidské péči. Ať už se tedy jedná o majitele psa nebo například o přepravce hospodářských zvířat.

3.3 Ochrana zvířat

Podmínky ochrany zvířat jsou upraveny v právních předpisech jak na úrovni národní, tak i na úrovni nadnárodní (evropské). Dochází zde však k neustálým změnám. Stále jsou připravovány další novely v oblastech týrání, trestního zákoníku, prováděcích právních předpisech atd. Ochrana zvířat v sobě zahrnuje ochranu hospodářských zvířat, zvířat v zájmových chovech, pokusných zvířat a zvířat volně žijících.

Ochrana zvířat je možné obecně rozdělit do dvou kategorií:

- přímou – tj. ochrana zvířat přímo vymezená předpisy, zakazujícími a postihujícími vlastní týrání
- nepřímou – tj. ochrana zvířat vymezená předpisy upravujícími zacházení se zvířaty a postihujícími jejich porušování dříve, než dojde k vlastnímu zákonem definovanému týrání zvířat

3.3.1 Právní ochrana zvířat v ČR

Ochrana zvířat zakotvená v právních předpisech představuje pravidla chování člověka ke zvířeti, která jsou uznanou formou stanovená státem a jsou vynutitelná státní mocí. Dodržení této ochrany je vyjádřeno mírou postihu člověka za porušení těchto pravidel chování. Právní předpisy na ochranu zvířat představují soubor předpisů, které upravují zacházení se zvířaty, zakazují a postihují týrání zvířat a postihují jejich porušování v případech, než dojde k obvykle zvláštnímu zákonem definovanému týrání zvířat (JÍLEK, 1999).

V České republice jsou vyhlášovány tyto nejdůležitější obecně závazné právní předpisy (VEČEREK a kol., 2001):

- a) Ústavní zákon – přijímán Parlamentem
- b) Zákon - přijímán Parlamentem
- c) zákonné opatření – přijímáno Senátem
- d) Nařízení vlády – vydáváno vládou k provedení zákona
- e) Vyhlášky – vydávány ministerstvy, Českou národní bankou a jinými středními správními úřady
- f) Nálezy Ústavního soudu – vydávány Ústavním soudem
- g) Nařízení kraje – vydáváno krajem a platné pro území kraje (přenesená působnost kraje)
- h) Vyhlášky kraje – vydávány krajem (samostatná působnost kraje)
- i) Nařízení okresního úřadu – vydáváno okresním úřadem (do doby než přejde výkon samosprávy a státní správy na kraje)
- j) Nařízení obce – vydáváno obcí pro území obce (přenesená působnost obce)
- k) Vyhlášky obce – vydávány obcí pro území obce (samostatná působnost obce)

3.3.2 Legislativa EU

Dnem 1. 2. 1992 byla podepsána smlouva o Evropské unii (EU), tzv. Maastrichtská smlouva. Dne 2. 11. 1993 po ratifikaci parlamenty členských zemí vstoupila tato smlouva v platnost, a tím vznikl formálně jednotný evropský trh, umožňující jak svobodný pohyb osob, tak i zboží, služeb a kapitálu. Tím byl také učiněn nezbytný krok k měnové, hospodářské a politické unii. Ze zákonodárné činnosti EU vycházejí právní normy, které v závislosti na jejich síle určují dopad na národní legislativy členských států (VEČEREK a kol., 1997).

Mezi právní normy patří [2] :

- a) Smlouvy EU - právní akty, jejichž ustanovení jsou pro členské státy závazná; definují cíle EU a pravidla, podle kterých se řídí činnost orgánů Unie; vymezují způsob přijímání rozhodnutí a vztah EU vůči členským státům
- b) Nařízení – závazné jako celek; má obecnou povahu a je přímo aplikovatelné ve členských státech
- c) Směrnice – stanovující závazný cíl, který musí všechny členské země splnit, záleží však na jednotlivých zemích, jak těchto cílů dosáhnou
- d) Rozhodnutí – je závazné pouze pro adresáta (členský stát, právnická nebo fyzická osoba)
- e) Doporučení a Stanovisko – nejsou právně závazné; cílem je pouze informovat a vyjádřit postoj příslušného orgánu EU

Co se týče ochrany zvířat, EU přijala Evropskou dohodu o ochraně zvířat, chované pro hospodářské účely, a to včetně její novelizace. Tímto se tato dohoda, kterou vypracovala Rada Evropy, stala závaznou pro všechny členské státy EU. Dále byla přijata celé řada směrnic, kdy mezi nejdůležitější vztahující se k ochraně zvířat patří například: Směrnice Rady EU stanovující minimální standardy pro ochranu telat, prasat, nosnic chovaných v klecových bateriích; Směrnice Rady EU ke sblížení právních a správních předpisů členských států pro ochranu obratlovců, používaných pro pokusné a jiné účely; Směrnice Rady EU o ochraně zvířat během přepravy včetně novely; Směrnice Rady EU o ochraně zvířat během jejich porážky nebo utracení; Směrnice Rady EU o ochraně přirozených biotopů a volně žijících zvířat a rostoucích rostlin (VEČEREK a kol., 1997).

Je důležité, že se ochrana zvířat stala jednou z priorit EU. Vyplývá tak i ze schválení prvního Akčního plánu Společenství v oblasti dobrých životních podmínek a ochrany zvířat pro období 2006-2010 [5].

3.4 Týrání zvířat

Týrání zvířat je úmyslné ublížení, zanedbání nebo zneužití zvířete člověkem, což má za následek utrpení těchto zvířat jak fyzicky, tak psychicky. Ne pouze zvířata, ale i celá společnost může být ovlivněna dopadem tohoto zneužívání. Týrání zvířat můžeme rozdělit na zanedbání péče o zvíře, kterou potřebuje (napájení, krmení) a na úmyslné ublížení (TIPALDY, 2013).

První právní normy, zabývající se vztahem člověka ke zvířeti, se na území České republiky objevily již v 19. století. Mezi první patřilo nařízení č. 31/1855 ř. z. (zde dne 15. 2. 1855), díky kterému se vydával zákonný předpis proti týrání zvířat. Po něm následovaly další předpisy, ovšem bez dostatečné účinnosti, protože ochrana zvířat byla tehdy vázána na takové jednání, které vyvolávalo veřejné pohoršení. Jinak řečeno špatné zacházení se zvířaty, označované za týrání, bylo postižitelné pouze v případě, kdy k němu došlo v přítomnosti dalších lidí. V první polovině 20. století nabyly platnosti další předpisy, které se již týráním zabíraly více a tento pojem také lépe specifikovaly. V roce 1987 vznikl nový zákon, a to o veterinární péči (zákon č. 87/1987 Sb. a č. 239/1991 Sb.), který stanovoval povinnosti chovatelů zvířat. Avšak žádný z těchto zákonů dostatečně nevymezoval pojem týrání (JÍLEK, 1999). Významným přelomem byl rok 1992, kdy byl vydán samostatný zákon na ochranu zvířat proti týrání, zákon č. 246/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů (VEČEREK a kol., 2009).

3.4.1 Zákon na ochranu zvířat proti týrání

V České republice je ochrana zvířat upravena především zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZnOZPT“). Účelem toho zákona je chránit zvířata před týráním, proti strádání a utrpení, před poškozováním jejich zdraví a před jejich usmrcením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem. Týrání může vést k trvalému poškození zdraví zvířete, či v extrémních případech až k jeho usmrcení, a to buď následkem přímého útoku na zvíře, nebo ke smrti vlivem zanedbání základní péče. Jedná se tedy o ochranu zvířat jak

v lidské péči, tak zvířata volně žijících. Zákon obsahuje obecná ustanovení a také zvláštní části věnované několika skupinám zvířat, pro něž stanovuje speciální úpravu podle jejich potřeb (PRCHALOVÁ, 2009).

Dle § 1 odst. 2: „*Tento zákon zpracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje v návaznosti na přímo použitelné předpisy Evropské unie:*

- a) požadavky a podmínky ochrany zvířat proti týrání,*
- b) práva a povinnosti fyzických a právnických osob na úseku ochrany zvířat proti týrání, včetně požadavků na jejich kvalifikaci a odbornou způsobilost,*
- c) soustavu, působnost a pravomoc orgánů vykonávajících státní správu na úseku ochrany zvířat proti týrání,*
- d) opatření pro ochranu pokusných zvířat, která jsou používána pro vědecké nebo vzdělávací účely“.*

Podle § 2 je pak týrání zvířat a propagace týrání zvířat v České republice zakázáno.

Obecná ustanovení „ZnOZPT“ se týkají hlavně definice týrání a jeho zákazu, zákazu propagace týrání, regulace přepravy zvířat a jejich usmrcování, zákazu zásahů způsobujících bolest (zde existují výjimky), zákazu opuštění zvířete s úmyslem se ho zbavit nebo vyhnat a zákazu bezdůvodného usmrcení zvířat. Týrání zákon definuje zejména v oblasti podmínek chovu zvířat, napájení a krmení zvířat, podávání léčiv a přípravků, chirurgických zákroků na zvířatech, zacházení se zvířaty, působení vlivů na zvířata a využívání zvířat (VEČEREK a kol., 2001). V ustanovení § 4 se pak nachází výčet činností, které jsou zákonem považovány za týrání (viz příloha č. 1). Výjimku zde tvoří § 4 odst. 2, kdy jsou z pojmu týrání vyloučeny zákroky nebo činnosti spojené s naléhavou potřebou záchran života zvířat nebo lidí v naléhavých situacích, nebo prováděné podle schváleného projektu pokusů. Kromě toho ještě platí výjimka z § 4 odst. 1 písm. b) zakotvená v odst. 3, kdy se z týrání vylučují výchova, výcvik a použití zvířat k plnění úkolů stanovených ozbrojeným silám, bezpečnostním sborům nebo policii zvláštními právními předpisy. Zákon v dalších pasážích člení ochranný režim zvířat systematicky dle jejich rozdělení (PRCHALOVÁ, 2009).

3.4.2 Zákon na ochranu volně žijících zvířat

Volně žijící zvířata jsou chráněna zejména zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Nacházíme zde jak obecnou ochranu živočichů a handicapovaných zvířat, tak ochranu evropsky významných lokalit a druhů, mezinárodní úmluvy, kterými je Česká republika vázaná, tak i ochranu zvláště chráněných druhů živočichů nebo přímou ochranu volně žijících ptáků a ptačích oblastí.

I v zákoně č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, nacházíme zakázané způsoby odchyty a usmrcování zvířat z volné přírody a to, přímo v § 14. Patří sem například odchyt pomocí oka, smyčky, harpuny, pomocí jedů, včetně vykuřování a plynování, odchyt pomocí luků, samostřelů, elektrického proudu, motorového vozidla, zrcadla nebo pomocí zvířat použitých jako živá návnada nebo nástraha atd. (MRÁZ, 2009). Zde je jasně patrná snaha ochránit volně žijící zvířata v jejich původních stanovištích a zabránit tak jejich postupné domestikaci. Mezi zakázané metody vztahující se na všechna zvířata patří například utopení, udušení, ubodání, ubití a další. V zákoně jsou ale také stanoveny i výjimky. Některá ustanovení se nevztahují na případy dle zákona o myslivosti, kdy orgán státní správy myslivosti rozhodne o povolení nebo o uložení úpravy stavu zvěře. Další je také zákon o rybářství, kdy se ustanovení nevztahují na lov nebo usmrcování ryb a zvláštní úpravu má také deratizace, odchyt a usmrcování volně žijících zvířat patřících mezi škodlivé organismy.

Důležitá je také vyhláška č. 395/1992 Sb., kde je uveden seznam zvláště chráněných druhů živočichů, které rozlišujeme na tři kategorie: kriticky ohrožené druhy, silně ohrožené druhy a ohrožené druhy. Dále zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy). Také vyhláška č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.

3.4.3 Vztah mezi ochranou zvířat proti týrání a ochranou přírody

Ochrana zvířat proti týrání úzce souvisí s ochranou přírody a i přesto, že se tyto dvě oblasti vzájemně doplňují a prolínají, je nutné je od sebe odlišovat. Cílem ochrany přírody je ochrana druhů živočichů, ale stejně tak ochrana ekosystémů (prostředí), v nichž

tito živočichové žijí. V rámci ochrany přírody, patří vždy mezi druhy volně žijících živočichů (i pokud jsou chováni v zajetí), kdy je v rámci zákona o ochraně přírody snaha je jako takové zachovat a zajistit jim, aby mohly bez úbytku přežívat v přírodních ekosystémech. Naopak ochrana zvířat se týká všech zvířat, ať jsou to volně žijící, v lidské péči nebo domestikovaná. Zákon o ochraně proti týrání se vztahuje na každé jednotlivé zvíře, aby nedocházelo k jeho zbytečnému utrpení a týrání, ve snaze mu zajistit příznivé životní podmínky (stav) (PRCHALOVÁ, 2009).

Dalších oblastí týkajících se ochrany zvířat, které se navzájem prolínají, doplňují a navazují na další právní úpravy, je mnoho. Pro úplnost lze okrajově zmínit další zákony zahrnující mimo jiné i určitou ochranu zvířat, na které se podílí i mnoho dalších vyhlášek a nařízení. Především zmínění veterinárního zákona, na který „ZnOZPT“ mnohdy odkazuje. Dále pak zákon o životním prostředí, o myslivosti, o rybářství, o zoologických zahradách, o ochraně zvířat při přepravě nebo usmrcování nebo například zákon o krmivech.

3.4.4 Welfare

Moderně chápaná ochrana zvířat se již nevztahuje jen na ochranu zvířat před týráním, ale je rozšířena na důležitost zabezpečení jejich životní pohody, která je označována anglickým termínem „welfare“. Welfare (tedy pohoda) zvířat představuje stav, kdy dojde k naplnění všech materiálních a nemateriálních podmínek, které jsou předpokladem zdraví organismu zvířete, kdy je zvíře v souladu s jeho životním prostředím a je mu zaručena ochrana před fyzickým i psychickým strádáním a týráním [8]. Vědecké užití termínu animal welfare odkazuje spíše na skutečný stav zvířete než na etické povinnosti, které lidé mají k péči o zvířata. Popisuje kvalitu života zvířete, a to života každého jednotlivého. Welfare bychom měli považovat za vlastnost zvířat, ne za něco, co jim bylo dáno (APPLEBY, 2011).

Ochrana zvířat v sobě tedy zahrnuje vytvoření podmínek, za kterých bude zvíře prožívat svůj život na určité úrovni jeho spokojenosti. Jaké jsou však minimální standardy pro únosnou kvalitu zvířecího života? Pro dodržení této úrovně bylo Britskou radou pro ochranu hospodářských zvířat (FAWC) stanoveno pět podmínek (svobod), a to: odstranění žízně a hladu; odstranění příčin vzniku bolesti, nemoci a zranění; odstra-

nění příčin nepohody; odstranění příčin strachu a deprese a vytvoření podmínek pro uskutečnění přirozeného chování. Hranice spokojenosti je ovšem pro každé zvíře individuální, v podmínkách kde jedno zvíře dosáhne určité výše spokojenosti, jiné zvíře může trpět (VEČEREK a kol., 2001).

Důležité jsou také ukazatele a podmínky spokojenosti, které mohou být vymezeny jak pro jedno zvíře, tak pro skupinu, kategorii nebo například jen pro druh zvířat. Právě na základě těchto ukazatelů jsou odvozovány podmínky, které by měly být v určitém časovém intervalu, aby byla úroveň spokojenosti prožívání života zvířete naplněna. Jedná se například o požadavky na ustájení, krmení, větrání, teplotu, osvětlení a další. V dnešní době však ve většině případů není dodržování těchto podmínek hlavní požadavkem při chovu a zacházení se zvířaty (VEČEREK a kol., 2001). Zvíře se setkává se situacemi, kdy nemůže uniknout nepříjemným vlivům, mezi které patří například přílišný chlad nebo vedro, ale i nahromadění jedinců stejného druhu. Dochází k souboru reakcí organismu na okolní podmínky, které překračují obvyklou normu. To vede ke změně vzorců chování, které je známkou frustrace a zvíře je ve stresu (VESELOVSKÝ, 2008). Je důležité mít znalosti o fyziologickém chování a poruchách například hospodářských zvířat, o hygieně a technologii manipulace se zvířaty, o porážkách a veterinární kvalitě (PAULSEN, 2009). Ekonomický faktor je tak silný, že vytváří jako hlavní požadavek co nejnižší náklady na dosažení co nejvyšší produkce zvířat. Prožívání života zvířete na úrovni jeho spokojenosti je tedy často potlačeno a etika chování ke zvířatům mnohdy ustupuje našim materiálním potřebám. Jsou však stanoveny podmínky pro chov a zacházení se zvířaty, které jsou zakotveny v právních předpisech a nad jejichž dodržováním je vykonáván dozor. V právních předpisech jsou stanoveny povinné podmínky pro zabezpečení pohody zvířat, představující výčet podmínek k zamezení forem týrání, strádání a utrpení zvířat a představující pravidla chování člověka ke zvířeti, vynutitelná státní mocí (VEČEREK a kol., 2001). V celosvětovém měřítku může sehrát také významnou roli Mezinárodní deklarace o welfare zvířat, schválená v roce 2003, kdy organizace na ochranu zvířat silně usilují o to, aby byla přijata jako deklarace Organizace spojených národů a přijalo jí co nejvíce zemí světa (PRCHALOVÁ, 2009).

3.4.5 Příklad týraného psa

V loňském roce jsem se osobně setkala s konkrétním případem týrání u psa. Nedaleko mého bydliště byl nalezen opuštěný pes, který byl přivázán ke kůlu. Pes byl vyhladovělý, po těle měl obrovské nádory a na hlavě bodnou ránu. Celá rodina pracovala na co nejrychlejší odvezení psa na odborné vyšetření. Záchranou se stala Bystřice pod Hostýnem, kde jsme se dozvěděli, že městský úřad vlastní záchytné kotce a k nim příslušného veterináře. Psa po dlouhém přemlouvání přijali.

O pár dní později jsem se dozvěděla, že se pes nachází v brněnském občanském sdružení, Dejte nám šanci o. s., který vede paní Eliška Vafková. Pes měl již za sebou několik operací kvůli nádorům a bodné ráně na hlavě. Podstoupil také odblešení a odčervení. Na policii bylo podáno trestní oznámení na neznámého pachatele s tím, že jsme poskytli naši výpověď a vše přijela natočit televize Nova. Příklad byl postupně medializován. Pes se ve sdružení uzdravoval, nabýval na hmotnosti a za krátký čas se jej ujala nová rodina. Majitel psa porušil „ZnOZPT“ tím, že zanedbal jeho péči, pravděpodobně se pokusil o jeho zabití a opustil psa s úmyslem se ho zbavit. Přesto, že se zjistilo, odkud pes pocházel a kdo byl jeho majitelem, dodnes je případ odložen.

3.5 Orgány ochrany zvířat

V „ZnOZPT“, konkrétně v § 19 – 26, najdeme výčet a působnost orgánů ochrany zvířat. Tyto orgány zajišťují výkon státní správy, a také plnění dalších úkolů dle zákona a na jeho základě (PRCHALOVÁ, 2009).

Těmito orgány jsou:

- a) Ministerstvo
- b) Státní veterinární správa
- c) Ministerstvo vnitra a Ministerstvo obrany v rámci své působnosti
- d) Státní orgány příslušné ke schvalování projektů pokusů
- e) Obecní úřady obcí s rozšířenou působností.

Na úseku ochrany zvířat vykonávají též ve vymezeném rozsahu působnost obce.

Dozor nad dodržováním povinností vyplývajících ze „ZnOZPT“ a předpisů s touto problematikou souvisejících (např. zákon o myslivosti, zákon o ochraně přírody a kraji-

ny, veterinární zákon, ...), byl udělen orgánům Státní veterinární správy dle zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů (veterinární zákon), které jsou současně orgány ochrany zvířat. V § 25 se dočítáme o četných oprávněních zaměstnance příslušného orgánu ochrany zvířat pro výkon takové kontroly. Takováto oprávnění má i posuzovatel zařízení v oblasti ochrany pokusných zvířat a také zaměstnanci obcí při ukládání správních deliktů a zvláštních opatření (při dodržení podmínek daných veterinárním zákonem). Zákon rovněž stanovuje povinnost součinnosti chovatelů, pořadatelů veřejných vystoupení, provozovatelů útulku nebo záchranné stanice k umožnění vstupu do prostor, poskytnutí potřebných dokladů, atd. Povinná je také součinnost s odborníky pověřenými Evropskou komisí vykonávající kontrolu dle práva EU (dříve ES). Dále je dle § 26 stanoven požadavek, že výkonem dozoru může být pověřen pouze odborný pracovník s vysokoškolským vzděláním veterinárního směru, který musí navíc mít osvědčení o odborné způsobilosti pro výkon dozoru. Mezi spolupracující orgány ve výkonu dozoru patří také Policie České republiky, orgány ochrany přírody a orgány Státní veterinární správy.

Tresty za porušování těchto zákonů a předpisů s touto problematikou souvisejících najdeme v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který vyšel v platnost 1. ledna 2010. Rozšiřuje definici trestného činu týrání zvířat a za tento čin zvyšuje trestní sazby trestu odnětí svobody. Dále zavádí nový trestný čin zanedbání péče o zvíře z nedbalosti, kdy bude možné postihnout i nedbalostní jednání (VEČEREK a kol., 2009).

3.5.1 Organizace na ochranu zvířat

V současné době existuje řada organizací a hnutí, která hájí práva zvířat. Česká republika přijala spousty mezinárodních úmluv, týkajících se ochrany volně žijících živočichů, rostoucích rostlin, stanovišť, biotopů nebo například biodiverzity. Významným právním předpisem je mezinárodní úmluva CITES. Jedná se o Úmluvu o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Účelem této úmluvy je regulace mezinárodního obchodu s ohroženými druhy živočichů a rostlin, kvůli efektivní ochraně druhů před vyhubením, z důvodu nejzávažnějšího faktoru ohrožující tyto druhy a to, odchyt či sběr pro mezinárodní obchod. Příslušné výkonné orgány členských zemí mohou vydat vývozní nebo dovozní povolení, která jsou nutná pro převoz přes hranice států, a tím je prováděna regulace. V případě, že obchod ohro-

žuje daný druh na přežití, povolení není uděleno. Úmluva tak využívá pro ochranu přírody osvědčené regulační obchodní nástroje – celní kontroly a certifikaci zboží.

Úmluva se vztahuje jak na živé organismy, tak také na jakékoliv jejich části nebo výrobky z nich (např. kůže, kožešiny, řezby ze vzácných dřevin nebo slonoviny, gurmánské speciality atd.). Živé i mrtvé organismy se úmluvou CITES označují jako „exemplář“.

CITES je vládní smlouva, která je však silně podporována významnými mezinárodními nevládními organizacemi, jako je IUCN (Světový svaz ochrany přírody) nebo WWF (Světový fond pro přírodu). Finančně a politicky je úmluva podporována USA, Evropskou unií, Japonskem a dalšími zeměmi [3].

Jako další mezinárodní organizace bychom zde mohli zařadit [4]:

- PETA - People for the Ethical Treatment of Animals European Coalition to End Animal Experiments – Evropská koalice pro zastavení pokusů na zvířatech
- World Society for the Protection of Animals – Světová organizace pro ochranu zvířat
- The World Organisation for Animal Health (OIE) – Světová organizace pro zdraví zvířat
- World Society for the Protection of Animals (WSPA) – Světová společnost na ochranu zvířat
- Farm Animal Welfare Council (FAWC) – Britská rada pro ochranu hospodářských zvířat
- Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals – Britská královská společnost pro prevenci krutosti na zvířatech (RSPCA)
- Compassion in World Farming – Přední světová organizace za životní pohodu hospodářských zvířat
- Eurogroup for animals – organizace usilující o zlepšení zacházení se zvířaty v celé Evropské unii

I v České republice působí spousta nevládních neziskových organizací v oblasti ochrany zvířat, spolupracujících s orgány veřejné správy. Je to např.: Nadace na ochra-

nu zvířat, Liga na ochranu zvířat ČR, Společnost pro zvířata z. o. ČSOP, Děti Země, SOS zvířatům, Svoboda zvířat aj.

3.6 Etika

Etika (z řec. ethos nebo lat. mos – mrav) je filosofickou disciplínou, která se zabývá zkoumáním morálky, morálního lidského jednání, zásadami a normami, které uznává společnost. Zabývá se zkoumáním principů a hodnot, které usměřují lidské jednání v situacích, kdy má člověk svobodnou vůli. Etika hodnotí činnost člověka z hlediska dobra a zla [9].

Etika je teoretickou reflexí morálky. Je to tradiční filosofická teorie obhajoby, zdůvodnění a kritiky morální regulace ve společnosti. Morálka (jako neteoretická součást kultury) pak zahrnuje nejen pragmatické vědění, ale i předsudky, mýty, zvyky a rozpoznaná pravidla kulturního života lidí. Lze ji považovat za univerzální regulativ lidských aktivit, je tvořena normami, hodnotami a pokyny pro dobré (mravné) chování (ŠMAJS, BINKA, ROLNÝ, 2012).

3.6.1 Environmentální etika

Jeden z nejvýznamnějších českých autorů zabývajících se environmentální (ekologickou) etikou je zejména Erazim Kohák, který ji definuje jako: „*Soubor zásad a pravidel, která člověku naznačují, jak by se měl chovat ve svém obcování se vším mimolidským světem.*“ V angličtině se potom vžil název environmental ethics (etika životního prostředí) (KOHÁK, 2002).

Někteří z dalších autorů rozlišují mezi pojmy ekologická a environmentální etika. E. Kohák považuje pojem ekologická etika za vhodnější než etika environmentální. Vysvětluje, že nazývat soustavu všeho života na Zemi (biosféru) naším životním prostředím, může být chápáno jen jako naše jeviště, prostředí především neživé přírody (KOHÁK, 2002). B. Binka uvádí, že pojmy jako environmentalismus atd. v ČR od konce 90. let minulého století nahrazují výrazy spojené s termínem ekologický. V knize uvádí mnoho definicí a pohledů jak od zastánců environmentalismu (J. Šmajš, P. Jemelka, H. Librová, K. Stibral), tak od výrazných kritiků (I. Brezina, V. Kremlík, V. Klaus) a společenských vědců (M. Mareš, O. Císař, J. Sokol), kdy se jejich úhly pohledů při

vysvětlování rozdílů mezi environmentalismes a ekologismem rozcházejí (ŠMAJS, BINKA, ROLNÝ, 2012).

Environmentální etika pracuje s třemi hlavními postoji člověka k přírodě: antropocentrismem, biocentrismem a ekocentrismem [10]:

- Antropocentrismus („člověk pán tvorstva“) – je spojován s křesťanstvím a „dobýváním přírody“ a je brán (až na výjimky) negativně
- Biocentrismus („soucit s každým živým tvorem“) – je spojován s filosofií A. Schweitzera a je přijímám pozitivně i s despektem
- Ekocentrismus („snaha o zachování ekosystémové a druhové diverzity“) – je považován za vrchol environmentální etiky, kdy je jeho zakladatelem A. Leopold

Na základě vnitřních postojů však vznikají mezi odborníky disproporce a nesourodost. Jako další koncepty bychom zde mohli uvést (ŠMAJS, BINKA, ROLNÝ, 2012):

- Hlubině ekologickou enviro. etiku – uznává základní jednotu všeho živého i neživého, snaží se zahrnout a nadřadit pocitové a emocionální do, či nad poznávací a hodnotící proces; odmítá dualismus člověk x svět vycházející z antropocentrismu
- Sociálně ekologická enviro. etika – tvoří spolu s ekologií hlubinnou dvě „alternativní koncepce“ enviro. etiky; v ČR je spíše neznámá a zakladatelem je Murray Bookchina
- Zoocentrická enviro. etika – nejvýznamnější postavou je Peter Singer, kdy zoocentricky zaměřená enviro. etika prosazuje rovnoprávnost pro zvířata (viz níže)
- Teocentrismus – dle Koháka „etika bázně Boží“, vznikla spojením teocentrického vidění světa a uznání hodnoty přírody nezávisle na užitečnosti pro člověka

Jedním z nejvýznamnějších světových autorů zabývajících se environmentální etikou je Louis P. Pojman. Ve svém již několikátém vydání publikace *Environmental Ethics* nabízí komplexní úvod do problematiky a aktuální přehled týkající se životního prostředí. Publikace zahrnuje pohled na potravinovou etiku, změny klimatu a energetické politiky.

3.6.2 Práva zvířat z pohledu etiky

Práva se donedávna vztahovaly pouze na člověka. Zvířata byla v minulosti považována za nižší tvory, kteří měli člověku sloužit a kterým nebyla uznána žádná práva. Teprve v 18. a 19. století se zájem některých myslitelů a filosofů začal soustředit i na zvířata a jejich ochranu. Ve století dvacátém se k těmto úvahám přidávalo stále více vědců a známých osobností, kteří se začali touto problematikou zabývat. I přes rozdílné přístupy a východiska k danému tématu mají tito autoři společný cíl – ochranu zvířat.

Ze starších autorů můžeme zmínit kategorický imperativ a obrys formalistické etiky I. Kanta. Morálku rozdělil Kant na [11]:

- autonomní – člověk si mravní principy vytváří sám – zde uplatnil svůj kategorický imperativ – „*Jednej tak, aby maxima tvé vůle mohla vždy platit, jako princip všeobecného zákonodárství.*“
- heteronomní - mravní normy jsou nám dány zvenčí (panovníkem nebo Bohem)

Z novověkých významných autorů zde zmíním Petera Singera, zastávce zoocentrické environmentální etiky, k jehož dílům patří *Animal Liberation, 1975, Practical Ethics, 1979 a The Way We Eat: Why Our food Choices Matter, 2006*. Singer se zabývá rovnoprávností zvířat, kdy konstatuje, že nepřiznání práv zvířatům vede buď k nekonzistentnímu postoji, nebo rasismu. Doslova píše, že: „*Rovnost je morální ideál, nikoliv pouhé tvrzení faktů.*“ Ve svých dílech se zabývá utrpením zvířat z pohledu mezidruhového rasismu, masové produkce a nerovnoprávnosti každodenního života zvířat (ŠMAJS, BINKA, ROLNÝ, 2012).

Dalším autorem je Tom Regan, který se specializuje na teorii a morální status práv zvířat, s knihami *The Case for Animal Rights, 1983* nebo *Empty Cages: Facing the Challenge of Animal Rights, 2004*. Podle něj je v dnešní době základním zlem náš celkový přístup ke zvířatům, kdy je považujeme za naše zdroje, aby byla snědena, aby se na nich prováděly vědecké pokusy pro náš výzkum nebo abychom je využívali pro sport a peníze. Je důležité, abychom přijali podobnost se zvířaty, kdy jsme všichni živí tvorové nadaní vědomím s vlastními podmínkami k životu. Zvířata tedy musíme respektovat vzhledem k jejich vlastní hodnotě, jako živé tvory (PRCHALOVÁ, 2009).

4 METODIKA

V bakalářské práci byla použita jednak metoda rešeršního šetření a dále metoda srovnávací (komparativní). Srovnávací metody se používají při získávání faktů a poznatků a také při jejich zpracování. Základní metodou hodnocení je srovnávání, kdy zjišťujeme shodné či rozdílné stránky u dvou či více různých předmětů, úkazů nebo jevů [6].

Srovnávací metodu jsem použila pro srovnání přístupu dvou zařízení pečujících o psy, a to Útulku pro psy ve Valašském Meziříčí a psího hospice Dejte nám šanci o. s.

5 VÝSLEDKY

Příklad situace péče o zvířata v České republice byla srovnána mezi dvěma vybranými zařízeními a to, Útulkem pro psy ve Valašském Meziříčí a psím hospicem Dejtem nám šanci o. s. V následujících kapitolách budou obě zařízení pečující o psy popsána a srovnána.

5.1 Útulek pro psy Valašské Meziříčí

Prvním vybraným zařízením je útulek pro psy, který se nachází ve městě Valašské Meziříčí, ve Zlínském kraji. Útulek pro psy je účelovým zařízením sloužícím k péči o toulavé a opuštěné psy, zejména na území Valašského Meziříčí. Útulek byl založen v roce 1993, kdy zřizovatelem a provozovatelem je společnost Technický služeb Valašské Meziříčí s. r. o. (zkráceně TS), ležící na pozemku patřící Městskému úřadu Valašského Meziříčí [12].

Útulek je situován v zadní části objektu TS, sousedícím s plochou rozvodny elektrické energie. Vzdálenost od veřejné komunikace je asi 120 m a v okolí útulku není žádná obývaná budova. Celý útulek zaujímá asi 250 m² a je oplocen 2 m vysokým plotem, kdy ze dvou stran je plot neprůhledný a vstup do areálu je opatřen uzamykatelnou branou. V útulku se nyní nachází 25 kotců o rozměrech cca 2 x 3 m, z nichž dva jsou určeny pro psy v izolaci. Počet psů v útulku se během roku dost mění (viz příloha č. 2). Každý kotec je opatřen dřevěnou podlahou na betonových panelech, zvlněnou plechovou střechou a ze tří stran je oddělen plechovou neprůhlednou stěnou, přední strana je konstrukce z tyčové oceli. Každý kotec je opatřen dřevěnou zateplenou boudou. Plocha mimo kotce je šterkovaná. Podkladní betonové panely kotců jsou skloněny k přední straně, kde je podél všech kotců žlab z betonových tvárnic, který je zaústěn do betonové jámky (viz příloha č. 3). Pro potřebu obsluhy útulku je v prostoru umístěna mobilní buňka, která slouží jako přípravná krmiva, sklad pro léčiva a pomůcky.

Odchyt nalezených, opuštěných a toulavých psů zajišťují pracovníci Městské policie Valašského Meziříčí, kteří jsou odborně způsobilí k odchytu a jsou vybaveni potřebnými pomůckami pro bezpečný odchyt a manipulaci s odchycenými psy, kteří mají zá-

roven volný přístup do prostorů útulku. Dále může odchyt provádět osoba odborně způsobilá k odchytu na základě povolení Krajské veterinární správy. Každý přijatý pes musí být nejprve držen v izolačním kotci a projít veterinární vyšetřením než je umístěn do povozního kotce. Po podrobení veterinárního vyšetření musí veterinární lékař provést písemný záznam o výsledku prohlídky do Evidenční karty psa. Za veškerou dokumentaci útulku zodpovídá jeho provozovatel, tedy TS. Mezi základní dokumentaci patří Záznamová kniha útulku a evidenční karty psů. Tyto karty obsahují základní údaje, veterinární záznamy, popis psa, datum a místo nalezení nebo údaje původních chovatelů či datum předání nebo vrácení psa (včetně adres). Do evidenční karty musí být také uvedeno datum případného úhynu psa nebo jeho úniku z útulku.

Podle nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., je nalezený pes od okamžiku jeho předání a umístění do útulku, ve lhůtě 4 měsíců, ve vlastnictví města Valašské Meziříčí, pokud se o něj v této době nepřihlásí jeho majitel. Po uplynutí této doby majitel ztrácí vlastnické právo na psa a ten je nabídnut k adopci. Náklady spojené s odchycem, vyšetřením a péčí o psa hradí obec, na jejímž území došlo k nalezení psa. Přihlásí-li se však majitel před uplynutím lhůty 4 měsíců, bude muset za psa tyto poplatky zaplatit on. Provozovatel a zaměstnanci útulku musí dodržovat zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů a vyhlášku č. 342/2012 Sb., o zdraví zvířat a jeho ochraně.

V rámci údržby areálu útulku se dvakrát ročně provádí dezinfekce a deratizace celého objektu. Denně se provádí čištění psích kotců a bud (v letním období se boudy čistí jednou za týden). Dále se denně čistí společný výběh pro psy a kontroluje stav oplocení a zabezpečení celého areálu i jednotlivých kotců. V zimním období je potřeba provést dostatečné zateplení psích bud. Pravidelně se také provádí celkový úklid všech provozních prostorů útulku, pracovních zařízení a nástrojů. Odpady z čištění, zbytků krmiv a exkrementů jsou ukládány do speciálních nádob, zatímco odpady živočišného původu (uhynulá zvířata) jsou ukládány do speciálních kafilerních nádob, určených k odborné likvidaci.

Za vedení útulku je zodpovědný provozovatel, tedy TS. Odbor komunálních služeb při Městském úřadu Valašské Meziříčí však zajišťuje správu a provoz útulku. Útulek má v současnosti jednoho trvalého zaměstnance, a to ošetřovatele pana Blažka. Ošetřovatel je povinen se denně starat o veškerý chod útulku a kontrolovat zabezpečení areálu a umístěných psů. Musí se starat o všechna zvířata, sledovat jejich zdravotní stav, provádět krmení zvířat a doplňovat v kotcích vodu, provádět mechanický úklid areálu útulku, zabezpečit veterinární péči a vyšetření nově přijatých zvířat, doprovázet osoby pohybující se v areálu a umožnit psům se denně proběhnout ve výběhu. Ve veškeré své činnosti se musí řídit pokyny provozovatele, vést evidenční karty zvířat a Záznamovou knihu psího útulku. Veškeré požadavky na objednání krmiva pro psy nebo veterinární ošetření oznamovat k odsouhlasení Městu Valašské Meziříčí, zastoupenému odborem komunálních služeb. Ošetřujícím veterinárním lékařem je MVDr. Jarmil Dobeš, se svou ordinací ve Valašském Meziříčí.

Finančně je útulek podporován městem Valašské Meziříčí, které útulku poskytuje měsíční paušální částku na správu a provoz, veterinární služby a za kafilérii. Dále útulek hospodaří se všemi dary nebo sbírkami od dobrovolníků a sponzorů.

V útulku jsou umístěným zvířatům zajištěny základní životní potřeby a poskytnuta veterinární péče, přičemž útulek neslouží k trvalému umístění zvířat nebo k jejich odchovu. Dříve útulek spadal i pod území místních částí města, které jsou již dnes osamostatněny, takže toulavé nebo opuštěné zvíře mohou nyní předat do útulku pouze na základě Smlouvy o zajištění péče o toulavé psy. Smlouvu s útulkem může uzavřít jakákoliv obec a v případě nalezeného psa v této obci, ho útulek přijme. Obec pak musí za tohoto psa platit denní poplatek. Nově přijatý pes musí být zapsán v Záznamové knize psího útulku a je mu přidělena evidenční karta. Pokud se o psa přihlásí původní majitel, je mu pes předán na základě Protokolu o odevzdání zvířete původnímu majiteli a majitel musí uhradit částku za dobu pobytu psa, jeho odchyt a případnou veterinární péči. V případě zájmu o psa novým majitelem je uzavřena Dohoda o převzetí zvířete z útulku do náhradní péče a po převzetí je majitel prověřován. Tato dohoda zabezpečuje případné vrácení psa původnímu majiteli, pokud se o něj přihlásí v zákonné lhůtě. Útulek také přijímá psy na dočasné umístění, kdy mu zajistí krátkodobou péči, a to pouze v případě, kdy se o psa nemůžou postarat členové rodiny atd., protože majitel je například

v nemocnici (jedná se o výjimečné případy). V útulku je možné pro zájemce také venčení psů, kdy je potřeba podepsat a dodržovat Dohodu pro venčení psů z útulku.

Veškeré informace o Útulku pro psy Valašské Meziříčí poskytla paní Bartozelová (Městský úřad Valašské Meziříčí, odbor komunálních služeb), pan Blažek (ošetřovatel), nebo byla čerpána z provozního řádu útulku.

5.2 Psí hospic Dejte nám šanci o. s.

Druhým vybraným zařízením je Psí hospic a depozitum Dejte nám šanci o. s. Jedná se o občanské sdružení, jehož zakladatelkou a vedoucí je paní Eliška Vafková, která k tomuto popisu poskytla veškeré informace. Občanské sdružení se zaměřuje zejména na pomoc handicapovaným a starým psům v České republice. Hlavním cílem hospice je příjem těchto psů z nevhodných podmínek, od nevhodných majitelů, z míst kde jim hrozí utracení a z útulků kvůli jejich špatnému zdravotnímu stavu, aby tato zvířata mohla důstojně a s veškerou péčí dožít své dny ve společnosti jiných zvířat a člověka. Zároveň je některým z nich hledán nový domov nebo dočasný azyl. Poté co se psi v hospici uzdraví jak po psychické, tak po fyzické stránce, je umístění k novému majiteli pro psa nejvhodnějším místem, kde může dožít [13].

Psí hospic byl založen v roce 2013, kvůli zájmu paní Vafkové o její staré psy a jejich důstojnému dožití. Hlavní působiště se nově nachází 18 km od Brna, ve vesnici jménem Bukovinka (viz příloha č. 4). Druhé detašované pracoviště se nachází na ulici Minská, v Brně – Žabovřesky. Hospic má dva zaměstnance. Paní Vafkovou, přebývající v Bukovince, kde jí velice vypomáhá její přítel a její matku, která se stará o psy v Brně. Obě pracoviště jsou umístěny v rodinných domcích, s přílehlou oplocenou zahradou. Psi zde nejsou umístěni v kotcích. S oběma zaměstnankyněmi sdílejí prostory domácnosti, rodinných domků a zahrad. Pouze v Bukovince se plánuje izolační kotec, pro případné nově umístěné nemocné psy. Psi tedy fungují v prostorách všichni společně (viz příloha č. 5).

Psi se do hospice dostávají několika způsoby. Jednak se již sdružení dostalo do podvědomí společnosti a lidí, takže je oslovováno přímo útulky, ve kterých se nachází například starý pes, pro kterého zde nejsou vhodné podmínky. Poté se ozývají samotní

lidé, kteří vědí o zvířatech, jež jsou například týraná nebo se nachází u majitelů ve špatných podmínkách. Posledním způsobem je vyhledávání takových psů samotným hospicem a případný odchyt toulavých psů. Pobyť psa v hospici je zhruba osm až deset týdnů než se zotaví a případně může být nabídnut novému majiteli. Za rok 2015 prošlo hospicem okolo 40 psů, kteří byli úspěšně umístěni. Hospic není velkokapacitním zařízením, proto se na působišti v Brně nachází maximálně asi 12 psů, na působišti v Bukovince pak okolo maximálně 18. Počet psů se však mění a často pohybuje nad i pod průměr. O všech psech, kteří byli hospicem přijati nebo vydáni novému majiteli, vede paní Vafková evidenci. A stejně jako v útulku pro psy, nový majitel při převzetí psa do péče, podepisuje adopční smlouvu.

Hospic není podporován žádnými dotacemi ani financemi z oficiálních míst. Veškeré výdaje platí paní Vafková sama a z dřívějších úspor nebo díky sponzoringu. Hospic shromažďuje materiální (deky, krmivo, obojky, ...) a finanční prostředky, kterými jsou zabezpečována jednotlivá konkrétní zvířata. Velkou podporou jsou dobrovolnické dary a pořádání sbírek. Dobrovolníci tedy pomáhají nejen materiálně a finančně, ale také dochází na „brigády“, kdy se opravují prostory hospice nebo pomáhají s venčením psů. V případě veterinárních vyšetření a péče má hospic s veterináři domluvené ošetření, operace a pravidelné kontroly za výhodnější ceny. Stejně tak je tomu při nakupování masa z jatek nebo velkého množství krmiva.

Hospic je dále členem Ligy na ochranu zvířat ČR. Blíže spolupracuje s občanským sdružením SOS FOR PETS a neziskovou organizací Animal EYE. Hospici pomáhá také brněnská realitní kancelář PATREAL a Nadační fond HUGS. Dále se sdružení účastní akcí spojených s ochranou a péčí o zvířata, pořádá besedy a přednášky pro osvětu (i na školách) a spolupracuje s útulky a občanskými sdruženími napříč republikou.

5.3 Srovnání

Mezi hlavní rozdíly obou zařízení patří jejich funkce. Zatímco útulek pro psy je zřízen městem Valašským Meziříčím, dle „ZnOZPT“, pro odchyt a péči o toulavé psy, Psí hospic Dejte nám šanci o. s. byl zřízen samostatnou osobou za účelem péče o staré a handicapované psy. Psí hospic se tedy nezabývá odchyt jakéhokoliv toulavého psa, kdyžto naopak útulek může přijímat jak mladé psy, tak i ty staré a handicapované.

Dalším kritériem je, že útulek neslouží k trvalému umístění zvířat, ani k jejich odchovu. Naopak psí hospic se zajímá zejména o psy, kteří by zde mohli zůstat a dožít, nebo pro ně hledá nové domovy pro trvalé umístění.

Do útulku bývají většinou přijímáni pouze psi, kteří byli odchyceni na katastru města Valašské Meziříčí nebo na katastrech obcí, které mají s útulkem uzavřenou smlouvu, na základě péče o toulavé psy. Paní Vafková do svého hospice přijímá psy dle svého uvážení a svých možností.

Celý útulek se rozprostírá na zhruba 250 m², kde jsou zejména umístěny kotce a boudy pro psy a malý výběh. Hospic má naopak dvě působiště v podobě rodinných domků se zahradou, kde se psi pohybují samovolně po celou dobu. Matka paní Vafkové tráví veškerý svůj čas v Brně se psy, protože je již v důchodu. V Bukovince zase tráví veškerý svůj čas paní Vafková, která zde se svým přítelem a psy i bydlí.

Z hlediska čistoty je na tom útulek velmi dobře. Každý den zde pravidelně probíhá čištění kotců a celého areálu, zatímco se psi mohou pohybovat ve výběhu. Po proběhnutí nebo případném venčení veřejností jsou psi opět vráceni do kotců a po uplynutí pracovní doby ošetřovatele zde zůstávají do dalšího dne. Co se týče hospice, musí paní Vafková také denně provádět úklid skoro celého domu a venkovních prostor, kde se psi pohybují. Nejedná se však o každodenní jednorázový úklid, ale spíše o opakovatelné uklízení, a to zejména vnitřních částí domu. I zde dochází dobrovolníci na venčení psů, čímž paní Vafkové každodenní starosti jistě ulehčují.

Finančně je na tom útulek jistě trochu lépe. Zatímco on je podporován městem Valašské Meziříčí, které útulku poskytuje finance na jeho správu a povoz a například se snaží získat dotace, hospic hospodaří pouze s vlastními zdroji peněz a z pomoci sponzorských darů.

Celkově hodnotím obě zařízení jako velmi kvalitní. Při mé osobní návštěvě útulku i hospice na mne zvířata působila velmi pozitivně a bez jakýchkoliv známek fyzického strádání nebo týrání. Z etického pohledu je však pro psy přívětivější psí hospic. Ačkoliv je v útulku většinu dne přítomen ošetřovatel a psi se denně mohou proběhnout ve výbě-

hu nebo při venčení veřejností, nakonec zůstanou uzavřeni ve svém kotci. Z hlediska environmentální etiky shledávám špatné to, že psi zůstávají bez jakéhokoliv styku s člověkem nebo jinými psy, až do dalšího dne a tudíž se nemohou plně rozvíjet jejich životní potřeby, které jsou nesmírně důležité pro životní pohodu zvířat. V hospice mají psi celodenní volný pohyb po pozemku a ve vnitřních prostorech. Zároveň s nimi celou dobu tráví čas a pečují o ně jejich ošetřovatelka paní Vafková, její matka a její přítel, a to i v nočních hodinách.

6 ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala aktuální situací zvířat v environmentálně-etickém pojetí a jejich legislativním zajištěním v České republice a ve světě. Na základě získaných podkladů byla situace vyhodnocena jako standardní. V práci byl také nastíněn problém práv zvířat, jejich týrání a ochrana. V České republice byla právní úprava ochrany zvířat vyhodnocena jako průměrná. Stále se v právních předpisech nacházejí definice, které jsou zbytečně matoucí, a které zvířatům nemusí poskytovat dostatečnou ochranu. Stejně jsou také považovány nízké tresty za týrání zvířat. Ve světě se najdou zajiště země, ve kterých je situace mnohem horší, ale stejně tak země, kde je stanovena mnohem přísnější ochrana zvířat.

Dalším cílem této práce bylo vyhodnotit výhody a nevýhody vybraných zařízení pečujících o psy, kde se metodou srovnávací hodnotily parametry útulku pro psy a psího hospice. Obě zařízení byly nejprve popsány a následně srovnány, kdy zároveň byla snaha poukázat na jejich rizika a přednosti. Z pohledu welfare byla obě zařízení hodnocena pozitivně bez jakýchkoliv známek fyzického týrání nebo strádání zvířat. Z dosažených výsledků a etických souvislostí byl však mnohem přívětivěji hodnocen psí hospic, a to zejména kvůli přístupu a péči o psy.

Člověk se vždy bude starat o zvířata dle toho, jakou hodnotu jim přikládá. Ve většině případů nejsou lidská a zvířecí práva ve vzájemném rozporu. Pravděpodobně to může hluboce souviset s jednotným charakterem etiky a tedy i s tím, že laskavé nebo zlovolné chování ke zvířatům je spojeno se stejným chováním vůči lidem (CHAPOUTHIER, 2013).

7 PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje:

APPLEBY, MICHAEL C. 2011. *Animal welfare*. 2. vydání. Wallingford : CABI, 2011. str. 328. ISBN 978-1-84593-659-4.

CHAPOUTHIER, GEORGES. 2013. *Zvířecí práva*. 1. Praha : Stanislav Juhaňák-TRITON, 2013. str. 118 . ISBN 978-80-7387-607-4.

JÍLEK, FRANTIŠEK. 1999. *Zákon o ochraně zvířat proti týrání a jeho uplatnění v zemědělské praxi*. 1. Praha : Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR, 1999. str. 32. ISBN 80-7105-199-3.

KOHÁK, ERAZIM. 2002. *Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky*. 2. přeprac. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2002. str. 204. ISBN 80-85850-86-9.

MRÁZ, VOJTĚCH. 2009. *Lexikon právní úpravy: zemědělství-potravinářství-lesnictví-vodní hospodářství-veterinární péče.. Téměř vše o týrání zvířat. Díl 23*. Brno : Institut výchovy bezpečnosti práce, 2009. str. 125.

PAULSEN, PETER. 2009. *Ochrana zvířat a welfare ..: VFU Brno .. : odborná konference s mezinárodní účastí. Animal welfare, meat science and the veterinary profession*. 2009.

PRCHALOVÁ, JANA. 2009. *Právní ochrana zvířat*. Praha : Linde Praha, 2009. str. 327 . ISBN 978-80-7201-763-8.

ŠMAJS, JOSEF., BINKA, BOHUSLAV. a ROLNÝ, IVO. 2012. *Etika, ekonomika, příroda*. 1. vydání. Praha : Grada , 2012. str. 192. ISBN 978-80-247-4293-9.

TIPALDY, CATHERINE. 2013. *Animal abuse: helping animals and people.* Boston : Wallingford: CABI, 2013. str. 233. ISBN 978-1-84593-983-0.

VEČEREK, VLADIMÍR., DOUSEK, JIŘÍ., BURDA, ZDENĚK., VEČERKOVÁ, EVA., SÝKOROVÁ, IVANA. 2001. *Ochrana zvířat.* 1. Brno : Veterinární a farmaceutická univerzita, 2001. str. 156 s. ISBN 80-7305-412-4.

VEČEREK, VLADIMÍR., BURDA, ZDENĚK., DOUSEK, JIŘÍ., NOVÁK, JIŘÍ. 1997. *Právní předpisy Evropské unie na ochranu zvířat.* 1. Brno : Veterinární a farmaceutická univerzita, 1997. str. 90. ISBN 80-85114-17-8.

VEČEREK, V., VOŠLÁŘOVÁ, E. a PIŠTĚKOVÁ, V. 2009. *Ochrana zvířat a welfare ..: VFU Brno .. : odborná konference s mezinárodní účastí. Trestný čin týrání zvířat.* 2009, str. 290.

VESELOVSKÝ, ZDENĚK. 2008. *Etologie: biologie chování zvířat.* 1. vydání. Praha : ACADEMIA, 2008. str. 407 . ISBN 978-80-200-1621-8.

Elektronické zdroje:

[1] **KESSLER, Mgr. TOMÁŠ.** <http://www.epravo.cz/top/clanky/prestava-byt-zvire-veci-aneb-kratky-exkurz-do-pravni-upravy-zvirat-v-novem-obcanskem-zakoniku-82444.html>. *EPRAVO*. [Online] 2012. [Citace: 13. Listopad 2015.] www.epravo.cz.

[2] **Evropská unie.** [Online] 2016. [Citace: 13. Duben 2016.] http://europa.eu/eu-law/index_cs.htm

[3] **CITES.** *Česká inspekce životního prostředí.* [Online] 2014. [Citace: 4. Březen 2016.] <http://www.cizp.cz/CITES>

[4] **CENIA.** *Česká informační agentura životního prostředí.* [Online] 2012. [Citace: 14. Duben 2016.] <http://www1.cenia.cz/www/node/442>

[5] **EUR-Lex.** [Online] 2010. [Citace: 25. Březen 2016.] <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV%3Af82003>.

[6] **SYNEK, M., SEDLÁČKOVÁ, H. a VÁVROVÁ, H. 2002.** *Jak psát diplomové a jiné písemné práce, Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta podnikohospodářská.* [Online] 2002. [Citace: 18. Duben 2016.] <http://fph.vse.cz/att/dp.pdf>.

[7] **Ústav pro jazyk český – Akademie věd České Republiky.** *Slovník spisovného jazyka českého.* [Online] 2011. [Citace: 19. Duben 2016.] <http://ssjc.ujc.cas.cz/>.

[8] **DOLEŽAL, O., BÍLEK, M. a DOLEJŠ, J.** Zootechnik. *Chov skotu.* [Online] [Citace: 15. Duben 2016.] http://www.zootechnik.cz/zoo_oaw.php.

[9] **EuAgency.** *Individuální doučování a jazyková výuka po celé ČR.* [Online] 2015. [Citace: 24. Duben 2016.] <http://www.euagency.cz/poradna/etika>.

[10] **JANČAŘÍKOVÁ, KATEŘINA. 2009.** *Základy ekologie a problematiky životního prostředí pro pedagogy/Environmentální výchova/Propojení morální a environmentální výchovy/Environmentální etika.* [Online] 2009. [Citace: 22. Duben 2016.] http://www.enviwiki.cz/w/index.php?title=Z%C3%A1klady_ekologie_a_problematiky_%C5%BEivotn%C3%ADho_prost%C5%99ed%C3%AD_pro_pedagogy/Environment%C3%A1ln%C3%AD_v%C3%BDchova/Propojen%C3%AD_mor%C3%A1ln%C3%AD_a_environment%C3%A1ln%C3%AD_v%C3%BDchovy/Environment%C3%A1ln%C3%AD_etika&stableid=8811

[11] **Osobnosti.** [Online] 1996-2016. [Citace: 21. Duben 2016.] www.spisovatele.cz

[12] **Útulek pro psy Valašské Meziříčí.** [Online] [Citace: 20. Duben 2016.] <http://www.valasskemezirici.cz/doc/23169/>.

[13] **Dejte nám šanci o. s.** [Online] [Citace: 20. Duben 2016.] <http://www.dejtenamsanci.cz/>.

Právní předpisy:

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

8 PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha č. 1: Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů (§ 4)

Příloha č. 2: Přehled počtu psů v Útulku pro psy Valašské Meziříčí za rok 2013, 2014, 2015 a do měsíce února 2016

Příloha č. 3: Fotografie kotců a psích bud v Útulku pro psy Valašské Meziříčí

Příloha č. 4: Fotografie působiště Dejte nám šanci o. s. v Bukovince

Příloha č. 5: Fotografie zakladatelky a vedoucí Psího hospice Dejte nám šanci o. s., paní Eliška Vafková se psy

Příloha č. 1: Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů (§ 4)

Za týrání se považuje:

- a) *nutit zvíře k výkonům, které neodpovídají jeho fyzickému stavu a biologickým schopnostem a prokazatelně překračují jeho síly,*
- b) *podrobit zvíře výcviku nebo veřejnému vystoupení anebo obdobnému účelu, je-li toto pro zvíře spojeno s bolestí, utrpením, zraněním nebo jiným poškozením, jakož i vychovávat, cvičit nebo účelově používat zvíře k agresivnímu chování vůči člověku nebo jiným zvířatům,*
- c) *z jiných než zdravotních důvodů*
 1. *omezovat výživu zvířete včetně jeho napájení, nestanoví-li zvláštní předpis jinak,*
 2. *podávat zvířeti potravu obsahující příměsi nebo předměty, které mu způsobují bolest, utrpení nebo jej jinak poškozují,*
 3. *omezovat bez nutnosti svobodu pohybu nutnou pro zvíře určitého druhu, pokud by omezování způsobilo utrpení zvířete,*
- d) *vydat slabé, nevléčitelně nemocné, vyčerpané nebo staré zvíře, pro které je další přežívání spojeno s trvalou bolestí nebo utrpením, k jinému účelu než neodkladnému a bezbolestnému usmrcení,*
- e) *podávat zvířeti dopingové látky a jiné látky poškozující organismus s cílem změnit jeho výkon nebo vzhled,*
- f) *cvičit nebo zkoušet zvíře na jiném živém zvířeti, s výjimkou výcviku loveckého dravce, používat jiných živých zvířat jako lákadel nebo nástrah, aniž by to vyžadoval lov, štvát zvířata proti sobě, aniž by to vyžadoval lov, výcvik nebo použití ovčáckého nebo pasteveckého psa, příprava zvířete k jeho vypuštění do volné přírody nebo k činnosti uvedené v § 14 odst. 8,*
- g) *provádět chirurgické zákroky za účelem změny vzhledu nebo jiných vlastností zvířete, a to i v případě, že by uvedené zákroky byly provedeny za použití prostředků pro celkové nebo místní znecitlivění, prostředků snižujících bolest nebo jiných metod, nejde-li o případy uvedené v § 7 odst. 3 a 4, zejména*
 1. *kupírovat uši, ničit hlasivky nebo používat jiných prostředků k omezení hlasitých projevů zvířat anebo z jiných než zdravotních důvodů amputovat drápy, zuby, jedové nebo pachové žlázy,*

2. z jiných než zdravotních důvodů řezat paroží nebo jeho části ve vývojové fázi živé tkáně,
 3. poškozovat kosti, svaly nebo nervy křídel ptáků starších 3 dnů tak, aby bylo zabráněno jejich létání,
- h) používat podnětů, předmětů nebo bolest vyvolávajících pomůcek tak, že působí klinicky zjevné poranění nebo následné dlouhodobé klinicky prokazatelné negativní změny v činnosti nervové soustavy nebo jiných orgánových systémů zvířat,
- i) podávat zvířeti bez souhlasu veterinárního lékaře veterinární léčiva a přípravky s výjimkou těch, které jsou volně v prodeji, provádět krvavé zákroky, pokud nejsou prováděny osobou odborně způsobilou nebo úprava kopyt a podkovářské úkony, pokud nejsou prováděny osobou, která splňuje odbornou způsobilost podle zvláštního právního předpisu; za tyto zákroky se nepovažují paznehtářské úkony,
- j) vyvolávat bezdůvodně nepřiměřené působení stresových vlivů biologické, fyzikální nebo chemické povahy,
- k) chovat zvířata v nevhodných podmínkách nebo tak, aby si sama nebo vzájemně způsobovala utrpení,
- l) zasahovat do průběhu porodu způsobem, který neodpovídá obtížnosti porodu, zvyšuje bolest anebo poškozují zdraví matky i mláďete,
- m) zacházet se zvířetem, přepravovat je nebo je pohánět způsobem, který vyvolává nepřiměřenou bolest, utrpení nebo poškození zdraví anebo vede k jeho neúměrnému fyzickému vyčerpání,
- n) používat k vázání nebo k jinému omezení pohybu zvířete prostředky, které zvířeti způsobují, anebo lze předpokládat, že budou způsobovat, poranění, bolest nebo jiné poškození zdraví,
- o) usmrtit zvíře způsobem působícím nepřiměřenou bolest nebo utrpení,
- p) překrmovat nebo krmit zvíře násilným způsobem, nejde-li o zákrok nezbytný k záchraně jeho života nebo zachování jeho zdraví,
- q) používat živá zvířata ke krmení těch druhů zvířat, u nichž z biologických důvodů není takový způsob výživy nutný,
- r) opustit zvíře s výjimkou zvířete volně žijícího s úmyslem se ho zbavit nebo zvíře vyhnat,

- s) *při manipulaci s živými rybami zbavovat ryby šupin nebo ploutví, vsouvat rybám prsty pod skřele do žáber nebo jim vtlačovat prsty do očnic anebo násilně vytlačovat jikry nebo mlíčí, pokud se nejedná o výzkum a umělý chov ryb a nejde-li o postup stanovený zákonem o rybářství a zákonem o ochraně přírody a krajiny*
- t) *označovat zvíře vymrazováním s výjimkou ryb, a označovat zvíře výžehem, s výjimkou koní, stanoví-li tak zvláštní právní předpis,*
- u) *používat elektrický proud k omezení pohybu končetin nebo těla zvířete mimo použití elektrických ohradníků nebo přístrojů pro elektrické omračování a usmrcování zvířat anebo odchyt ryb podle zvláštního právního předpisu,*
- v) *jiné tímto zákonem zakázané jednání, v jehož důsledku dojde k utrpení zvířete.*

(2) Ustanovení odstavce 1 se nevztahují na zákroky nebo činnosti

- a) *spojené s naléhavou potřebou záchrany života zvířat nebo lidí v naléhavých situacích záchranných prací podle zvláštních právních předpisů,*
- b) *prováděné podle schváleného projektu pokusů.*

(3) Ustanovení odstavce 1 písm. b) se nevztahuje na výchovu, výcvik a použití zvířete k plnění úkolů, stanovených ozbrojeným silám, bezpečnostním sborům nebo obecní policií zvláštními právními předpisy, jakož i na výchovu a výcvik psů prováděný chovatelskými sdruženími nebo organizacemi v rámci zájmové činnosti.

Příloha č. 2: Přehled počtu psů v Útulku pro psy Valašské Meziříčí za rok 2013, 2014, 2015 a do měsíce února 2016

Tabulka č. 1: Počet přijatých psů do útulku za období 2013-2016

(Zdroj: Městský úřad Valašské Meziříčí)

Příjem psů				
	2013	2014	2015	2016
leden	10	11	11	10
únor	6	15	10	7
březen	13	9	4	
duben	8	10	7	
květen	7	6	6	
červen	9	9	10	
červenec	11	14	5	
srpen	11	12	8	
září	14	6	15	
říjen	14	9	9	
listopad	10	8	12	
prosinec	11	10	10	

Tabulka č. 2: Počet psů vrácených původnímu majitel za období 2013-2016

(Zdroj: Městský úřad Valašské Meziříčí)

Původní majitel				
	2013	2014	2015	2016
leden	6	7	7	6
únor	4	9	2	3
březen	5	1	3	
duben	3	5	2	
květen	2	1	4	
červen	5	5	7	
červenec	8	7	3	
srpen	6	6	3	
září	5	4	3	
říjen	9	3	5	
listopad	4	1	3	
prosinec	5	5	5	

Tabulka č. 3: Počet psů odebraných novými majiteli za období 2013-2016

(Zdroj: Městský úřad Valašské Meziříčí)

Nový majitel				
	2013	2014	2015	2016
leden	3	5	4	4
únor	1	5	4	4
březen	11	7	9	
duben	7	8	3	
květen	8	5	7	
červen	2	3	5	
červenec	4	6	5	
srpen	4	5	6	
září	8	5	7	
říjen	2	1	4	
listopad	2	4	4	
prosinec	4	7	5	

Příloha č. 3: Fotografie kotců a psích bud v Útulku pro psy Valašské Meziříčí
(Zdroj: <http://www.valasskemezirici.cz/doc/23169/>)

Příloha č. 4: Fotografie působiště Dejte nám šanci o. s. v Bukovince

(Zdroj: <http://www.facebook.com/dejtenamsanci.cz/photos/exp.1688816411330549.unitary/1688816367997220/?type=3&theater>)

Příloha č. 5: Fotografie zakladatelky a vedoucí Psího hospice Dejte nám šanci o. s., paní Eliška Vafková se psy

(Zdroj: <http://www.facebook.com/dejtenamsanci.cz/photos/pcb.1729890360556487/1729890257223164/?type=3&theater>)

